

Артър Конан Дойл

Вечният болен

Денят беше навъсен и дъжделив. Завесите в нашата стая бяха наполовина вдигнати. Холмс лежеше на софата и препрочиташе писмото, получено с утринната поща. Понеже бях живял дълго време в Индия, аз много повече бях привикнал да понасям горещината, отколкото студа, затова октомврийското време съвсем не ми бе приятно. Във вестника нямаше нищо интересно; парламентът бе разпуснат. Всички, които можеха, бяха напуснали града и аз, от своя – страна, мечтаех за алеите на Ню Фларънт и за бреговете на Южното море. Спадането на цените на книгата на борсата ме застави да отложам заминаването си за по-благоприятно време, което доста ме огорчаваше, а моят другар съвсем не страдеше от това, понеже нито селото, нито синьото море имаха за него привлекателна сила. Той обичаше да снове сред петмилионното население, като разстиляше навред мрежите си, и да блуждае между тях, внимателно заслушан в най-малкия шум или слух за някое неразкрито престъпление. Хубостите на природата не го вълнуваха и единственото разнообразие, което си позволяваше, беше да преследва по петите разни разбойници от един град в друг или дълбоко в страната.

Като видях, че Холмс не е разположен да разговаря, аз оставих настрана вестника, разположих се в креслото и се замислих. Изведнъж ме сепна гласът на моя другар.

– Вие сте прав, Уотсън – каза той, – това е наистина страшно безсмислен начин да се решава една разпра.

– Наистина е безсмислен! – отговорих аз, но изведнъж съобразих: по какъв ли начин той бе проникнал в дълбочината на душата ми и така вероятно бе улучил мислите ми? Аз се изправих на стола и с явно недоумение го загледах с широко разтворени очи.

– Какво значи това, Холмс? – извиках аз. – Как можахте така вероятно да отгатнете мислите ми?

Той се разсмя от все сърце.

– Помните ли – каза той – преди няколко дни, когато прочетох разказа на Едгар По, в който един тънък наблюдател четял мислите на друг човек, вие не повярвахте и нарекохте тоя разказ плод на буйна фантазия и *tour de force*¹. Когато започнах да ви уверявам, че и аз мога да налущкам чужди мисли, вие не повярвахте и скептично се отнесохте към думите ми.

– О-о, не!

– Вие нищо не ми отговорихте, но аз познах това по очите ви. Ето

---

1. *Tour de force* (фр.) – ловък трик. – Б. ред.

защо, когато оставихте вестника и се замислихте, аз страшно се зарадвах на възможността да прочета вашите мисли и както виждате, цялото време участвах с вас в мислите ви.

– В тоя разказ – възразих аз – наблюдателят извежда заключенията си от действията на човека, когото следи. Ако не се лъжа, той се спъвъл в камъни, гледал звездите и пр. Но аз съвсем спокойно си седях, тъй че решително не разбирам, по какъв начин вие можахте да прочетете мислите ми.

– Не сте прав. Изразът на лицето на човека също е верен отпечатък на душата му. Всички ние чрез чертите на лицето си и в дадения случай вие също ги ползувахте като свои верни слуги.

– Значи вие сте проследили хода на мислите ми по израза на лицето?

– Не толкова по израза на лицето, колкото по израза на очите. Заричам се, че вие не сте в състояние да ми кажете за какво започнахте да мислите?

– Наистина не мога.

– Е, в такъв случай аз ще ви кажа. Като оставихте настрана вестника, с което обърнахте вниманието ми, вие се наместихте по-удобно в креслото и половин минута не мислихте за нищо. После вашият поглед се спря на портрета на генерал Гордън в новата рамка и тук по израза на лицето ви аз заключих, че започнахте да мислите. После вие се загледахте в окачения над етажерката портрет на Хенри Бичър, който още не е поставен в рамка. Тук вече вашата мисъл стана съвсем прозрачна. Вие погледнахте стената, видяхте празното място и помислихте, че портретът трябва да се постави в рамка и да се окачи тук, успоредно на портрета на генерал Гордън.

– Дотук поразително налучкахте мислите ми.

– После вашите мисли взеха друга посока. Вие пак се обърнахте към Бичър и зорко вперихте поглед в него, като си припомнихте очевидно нравствените качества и характера на тоя човек. После очите ви престанаха да се лутат, но продължаваха да бъдат отворени и вашето лице прие съсредоточен израз. В ума ви се мяркаха отделни случки от службата на Бичър. Убеден съм, че вие не можете да мислите за него без да си спомните отпуската, която ви даде той по време на Гражданската война, като имаше предвид ползата и благосъстоянието на Севера. В онова време тая поръчка ви засегна тъй живо, че вие не можете да помислите за Бичър, без да си спомните този факт. След минута откъснахте погледа си от портрета и аз заподозрях, че започвате да мислите за

Гражданската война, в което скоро се убедих, като видях как мърдат устните ви, как заблестя погледът ви и как силно стискахте ръце. Вие мислехте за храбростта и юначеството, проявени от двете страни в тази отчаяна борба. Но после лицето ви стана отегчено и вие поклатихте глава. Вие не можехте да си спомните без ужас и сепване за безползното погиване на Толкова човешки живота. По такъв начин вие раздразнихте своята стара сърдечна болка, което личеше от горчивата усмивка на устните ви. Възмущаваше ви това, че хората могат да прилагат такъв глупав, безсмислен начин за решаване на големи международни въпроси. В това аз съм напълно съгласен с вас и ето защо изказах одобрението си гласно. Изобщо аз съм страшно доволен, че моите наблюдения излязоха верни.

– Съвсем верни са – казах аз – и сега, макар да ми обяснихте вашите факти, аз все пак оставам поразен и учуден както преди от вашата вероятно наблюдателност.

– Уверявам ви, Уотсън, че нищо не може да бъде по-просто от това. Аз не бих губил време за него, ако вие тогава не се бяхте отнесли с толкова недоверие към разказа на талантливия писател. Но денят клони вече към залез. Не искате ли да се разходите из града?

Нашето малко жилище ми бе омръзнало и затова аз с радост приех предложението на другаря си. В продължение на три часа ние се разхождахме заедно, като наблюдавахме вечноменящия се калейдоскоп на живота, който се въртеше на приливи и отливи между Флийт Стрийт и Странд. Характерното дърдорене на Холмс, неговата тънка наблюдателност за най-дребните подробности и поразителната увереност, с която правеше своите изводи, ме занимаваше и в същото време ме потискаше.

Едва в десет часа вечерта ние се върнахме на Бейкър Стрийт. Пред входа на жилището ни чакаше карета.

– Хм! Това е докторска карета. Нейният стопанин практикува от отдавна, но има голям успех. Навярно е дошъл при нас за съвет. Добре че се върнахме! – веднага заключи Холмс.

Аз много добре познавах методите на другаря си, за да се усъмня поне за минутка в правилността на наблюденията му. В каретата имаше плетена чанта с лекарски инструменти, която и даде повод за бързия извод. Светлината горе в нашия прозорец доказваше, че посетителят е дошъл у нас, а не у някой друг. Беше ми твърде интересно да узная каква работа е могла да ни доведе в тоя час събрата-медик и затова бързо последвах Холмс в нашата светая светих. Когато влязохме в стаята, от стола до камината стана рус, млад човек с бледо, безкръвно лице. На вид

можеха да му се дадат не повече от тридесет и три, тридесет и четири години, но намръщеният израз на лицето и нездравият поглед показваха, че не съвсем благоприятно развилият се за него живот е подкопал младите му сили и преди време е погубил неговата свежест. Държането му беше нервно и рязко, а тънката му бяла ръка, с която той, като ставаше от стола, се хвана за камината, би могла да направи чест на всеки артист. Облечен беше в тъмни дрехи – черно палто, черни панталони и също такава скромна тъмна връзка.

– Добър вечер, докторе – каза любезно Холмс. – Радвам се, че не сте били принудени да ни чакате повече от пет минути:

– Вие сте говорили с моя файтонджия?

– Не, аз узнах това по свещта, която не е успяла още добре да пламне. Моля, седнете. С какво мога да ви услужа?

– Позволете ми да ви се представя – каза посетителят: – Доктор Пърси Тревелиан, адресът ми е Брук Стрийт, 403.

– А, значи вие сте авторът на онова изследване за малко известните нервни болести? – запитах аз.

Когато докторът чу, че неговото съчинение ми е познато, бледните му страни се покриха с лека руменина.

– Много рядко ми се случва да слушам за съчинението си; аз бях напълно уверен, че никой не го е чел, а моите издатели никога не ми дават сметка за това как вървят книгите ми. Кажете, моля ви се, и вие ли сте лекар?

– Да, военен лекар в оставка.

– Винаги с особен интерес съм изучавал нервните болести и дори исках да ги избира за своята специалност, но така се случи, че не ми се удаде да изпълня намерението си. Но това не се отнася до работата. Простете, че ви задържах, господин Холмс; аз зная как ви е скъпа всяка минута. Напоследък в къщата ми на Брук Стрийт ставаха страшни неща, но до тая вечер не им придавах голямо значение; най-сетне работата взе такъв сериозен обрат, че беше нетърпимо да се чака повече и затова дойдох при вас да поискам вашия съвет и съдействие.

Шерлок Холмс седна и запуши лулата си.

– С удоволствие ще направя всичко, което мога. Моля, разкажете ми подробно каква е работата.

– Вижте – каза докторът, – в цялата тая странна история има два или три факта, на които съвсем не струва да се обръща внимание, но понеже според мен те имат обща връзка, не мога да не ви ги разкажа поред. Трябва да почна разказа от времето, когато бях студент. Аз

постъпих в лондонския университет и скоро обърнах върху си вниманието на професорите, които ми предричаха блестящо бъдеще. Като завърших университета, захванах се с научни изследвания и в същото време малка длъжност в болницата на Кингс Колидж. Случайно ми се удаде да направя няколко доста интересни открития за лекуването на катаlepsията, за което бях награден и получих медал за споменатото изследване върху нервните болести. Не зная защо, но у всички беше се затвърдило мнението, че аз ще си създам блестяща кариера. И наистина, благодарение на това скоро бих добил известност, ако не бе единствената спънка, а именно – недостигът на пари. Вие отлично разбирате, че специалистът, който иска да добие известност, трябва непременно да живее нейде около Кавендиш Скуеър и да заема хубаво жилище с прилична обстановка, а всичко това струва много пари. Освен това известността се придобива с години, а дотогава трябва да имаш капитал, с който да живееш, докато мине най-тежкото време на чакане. После, всеки поне малко известен доктор трябва да има своя карета и кон, а моите средства бяха доста ограничени. За да закова на вратата си металическата табелка, би трябвало, като работя усилено, да прекарам поне десет години скромен и пестелив живот. Но условията изведнъж се обърнаха по съвсем неочакван и странен за мене начин. Веднъж при мен дойде съвсем непознат господин на име Блесингтън. Като влезе в стаята ми, той веднага пристъпи към работа.

– Вие ли сте същият господин Тревелаян, комуто всички предричат блестящо бъдеще и който след време ще печели много пари? – запита той. Аз се поклоних. – Отговорете ми направо, искате ли да получите капитал, с помощта на който бихте могли веднага да осъществите мечтите си? Вие сте доста умен, за да водите успешно работата. Притежавате ли в достатъчна степен и такт?

Тоя въпрос ми се видя толкова странен и оригинален, че аз не можах да не се усмихна.

– Мисля, че не съм лишен от известен такт – отговорих аз.

– Може би имате някакви лоши привички. Не пиете ли?

– Не, не пия.

– Отлично! Но позволете в такъв случай да ви задам един малко нескромен въпрос. Защо вие, като притежавате всички нужни качества, нямате практика?

Аз свих рамене.

– Стеснявате ли се? – продължаваше той покровителствено. – В такъв случай аз сам ще ви отговоря. В главата си имате повече, отколкото

в джоба си, нали?

Аз го гледах с учудване.

– Не се безпокойте – продължаваше той, – аз ще ви предложа комбинация, която ще бъде толкова полезна за вас, колкото и за мене. Да бъдем искрени. Имам няколко хиляди фунта свободни, които искам да направя десет пъти повече с ваша помощ.

– Но по какъв начин?

– Искам да ви предложа една работа, която според моето мнение е по-изгодна от всички други сделки.

– Каква роля мога да играя аз в нея?

– Сега ще ви кажа. Аз ще наема една къща, ще наредя обстановка, ще плащам на прислугата, дори ще ви давам пари за харчене. Вие, от своя страна, ще ми давате три четвърти от спечелените от вас пари, а останалата четвърт можете да оставяте за себе си.

Ето какво странно предложение, господин Холмс, ми направи този господин на име Блесингтън. За това как сключихме условията и се уговорихме – не си струва да се разказва. На следния ден той нае къща, купи цялата мебелировка и аз започнах да практикувам, както той очакваше, доста успешно. Той живееше при мене, като беше вечно болен. Решено бе да казваме на всички, че той има слабо сърце и затова има нужда от постоянни медицински грижи. Заемаше двете най-хубави стаи на първия етаж; едната от тях направи спалня, а другата гостна. Имаше доста странни привички, странеше от хората и рядко излизаше от къщи. Изобщо водеше неправилен живот, но само в едно бе точен до педантизъм. Всяка вечер в един и същи час той влизаше в кабинета ми, преглеждаше книгата, вземаше трите четвърти от спечелените пари и ги скриваше в непроницаемия железен шкаф, който беше в спалнята му.

Аз печелех доста много, та той никога не съжаляваше, че се е впуснал в такава работа. Тя започна успешно от самото начало. Уважението, с което се ползувах още в болницата, също и няколкото случаи на излекувани тежки болести бързо ме тикнаха напред и ми осигуриха огромна практика, поради което в течение на една година аз направих от Блесингтън богат човек. Ето историята на моята кариера и на моите отношения с господин Блесингтън. Сега позволете ми да ви разкажа кое ме доведе при вас.

Преди няколко седмици господин Блесингтън влезе при мене в стаята, както ми се видя силно развълнуван. Той ми разказа за някаква кражба с взлом, извършена с Уест Енд, и ме посъветва да се погрижим да поставим на вратите и на капациите на прозорците яки ключалки и

големи гвоздеи. Неговото вълнение и страх ми се видяха силно преувеличени. Но той бе все така развълнуван през цялата седмица и постоянно оглеждаше вечер прозорците и вратите, като престана да прави своята обикновена следобедна разходка. Правеше ми впечатление на човек, който се бои от нещо или от някого, а когато му намекнах за това, така ми се разсърди, че предпочетох да замълча и реших никога вече да не повдигам тоя въпрос. Малко по-малко той се успокои и дори се върна към привычките си, докато една случка не го докара до същото жалко, просто ужасно за страничния наблюдател състояние.

Ето от какво беше предизвикана тя. Два дни преди това подучих писмо. Нито адресът, нито датата бяха означени в него.

„Един руски благородник иска да се възползува от временния си престой в Англия, за да се посъветва със специалиста по нервни болести доктор Пърси Тревелян. Той страда вече няколко години от каталептични припадъци и затова моли доктор Тревелян да го приеме утре вечер в шест и четвърт.“

Това писмо много ме заинтересува, защото същинските каталептици са много малко, а тук, както се вижда, ми се представяше възможност да наблюдавам тая болест в доста силна форма. В посочения час аз седнах в кабинета си и с нетърпение очаквах болния, когато момчето дойде и ми съобщи, че двама господа питат за мен.

Единият от тях бе стар, слаб, мрачен, с непохватно държане, по външност съвсем не приличаше на руски благородник. Но още повече ме поразиха външността на неговия спътник. Това бе млад човек с висок ръст, тнhofo хубав, със загоряло свирепо лице, който със своята снага напомняше статуята на Херкулес. Той водеше първия господин под ръка и го сложи на креслото с такава нежност, която съвсем не отговаряше на външността му.

– Простете, че ви обезпокоих, докторе – каза той на английски с лек чужд акцент; – това е баща ми и аз се безпокоя много за здравето му.

Бях силно трогнат от синовната му грижовност.

– Може би искате да останете с баща си по време на прегледа? – запитах аз.

– Боже мой, съвсем не! – извика младият човек с явен ужас. – Сам аз съм много нервен човек и когато баща ми получава припадъци, струва ми се, че никога вече не ще го видя жив. Ако позволите, аз ще почакам в приемната.

Разбира се, аз се съгласих и младият човек излезе от кабинета. Започнах да разпитвам болния за болестта му и записвах всичко, което ми

казваше. Ако се съди по отговорите, той бе съвсем необразован човек, което аз между другото приписах на незнанието на езика. Но изведнъж болният престана да отговаря на въпросите ми; аз се обърнах и го видях седнал в креслото съвсем изправен, с безсмислено вторачени очи и с тъп, неподвижен израз на лицето. Очевидно започваше припадъкът.

Отначало ми стана жал за него, но после, за мой срам, трябва да си призная – аз дори се зарадвах, че присъствам и лично ще изследвам тая болест по време на самия припадък, нещо, което се удава на лекарите много рядко. С тая цел аз станах от стола, опипах пулса на болния, премерих температурата му и не открих нищо особено. Всички признаци съвпадаха с онези, които бях наблюдавал при тая болест и по-рано. Обикновено в такива случаи много помагаше инхалацията. Но бутилката с азотна киселина беше в лабораторията, затова аз оставих болния да седи в креслото и слязох долу за лекарството. Върнах се в кабинета след пет минути, но – можете да си представите учудването ми – болният беше изчезнал от стаята. Разбира се, аз веднага се затичах към приемната. Но и тук ги нямаше нито болният, нито синът му. Входната врата беше притворена, но и незаклучена. Момчето, което пускаше болните, наскоро бе постъпило на работа при мене. Обикновено то седеше долу в стаята си и излизаше да изпраща болните, когато аз му давах знак със звънеца в кабинета. То никого не бе видяло, тъй че странното поведение на пациентите ми остана тайна за мене. Скоро след това се върна от разходка господин Блесингтън, но аз не му съобщих нищо за случилото се, понеже, право казано, стараех се да имам с него колкото може по-малко работа.

Аз и не мислех да видя повече страшния болник и неговия син, но за мое учудване, тази вечер, в същия час, те пак влязоха под ръка в кабинета ми.

– Представям си какви предположения сте си направили за вчерашното ми изчезване? – запита моят болен.

Аз признах, че съм доста учуден.

– Ето каква е работата. По време на припадъците аз съвсем губя съзнание и памет. Като се видях в чужда стая, както ми се стори, спуснах се долу и избягах на улицата.

– А пък аз – добави синът му, – като видях, че баща ми минава през приемната, помислих, че сте го пуснали да си отиде. Чак когато се прибрахме къщи, той си спомни всичко и ми разказа цялата истина.

Това бе така естествено и правдоподобно, че аз се разсмях от сърце и предложих на младия човек да поседи в приемната, докато аз

прегледам баща му и предпиша лекарството. В кабинета прекарах заедно с болния около половин час, освидетелствувах го в това време и предписах лекарство; после бащата и синът си отидоха под ръка.

Аз вече ви говорих, че в това време господин Блесингтън обикновено си правеше разходката. Той се върна скоро след като аз изпратих пациентите си и отиде в стаята си. Не минаха и две минути и той изтича при мене в кабинета с вид на човек, поразен от панически ужас.

– Кой е бил в стаята ми? – извика той.

– Никой – отвърнах аз.

– Това е лъжа. Идете и ще се убедите сам, ако не вярвате.

Няма да ви предавам ония дързости, които той ми наговори, намирайки се в ужасно състояние под влияние на страха. Без да кажа нито дума, аз тръгнах след него към стаята му и тук той ми показа следите от нечи големи крака по светлия килим.

– Е, как, според вас, това от моите крака ли е? Наистина неговият крак е много по-малък, освен това следите очевидно бяха направени неотдавна. Следобед непрестанно валеше дъжд, а през това време, освен моите двама пациенти, вкъщи не бе идвал никой друг. Много възможно беше младият човек, който чакаше баща си в приемната, по някаква неизвестна за мене причина да се е възползвал от това, че бях зает в кабинета си, и да е влязъл в стаята на господин Блесингтън. Нито една вещ не бе побутната, тъй че само следите на килима служеха като неопровержимо доказателство за присъствието на чуждо лице в стаята. Вие не можете да си представите как беше развълнуван господин Блесингтън. Той седеше на стола и плачеше като дете. Колко усилия трябваше да направя, за да го успокоя малко и да го накарам да говори свързано! По негово желание аз дойдох при вас да моля съдействието ви за разясняване на тази странна случка, важността на която според мен е малко преувеличена. Моля ви, не отказвайте да дойдете с мене вкъщи, за да добиете по-ясна представа за станалото.

По напрегнатото внимание, с което Шерлок Холмс слушаше този дълъг разказ, аз можах да заключа, че той го е силно заинтригувал. Изразът на лицето му бе като преди безстрастен и той изпущаше все по-гъсти и по-гъсти кълба дим, докато разказът на доктора ставаше все по-интересен.

Когато посетителят замълча, Холмс стана, без да каже ни дума, подаде ми шапката, взе от стола своята и тръгна към вратата след доктор Тревелиян.

След по-малко от половин час ние стигнахме до жилището на

доктора. Това бе една от онези мрачни къщи с гладки фасади, които тъй често се срещат в Уест Енд. Едно малко момче ни отвори вратата и ние започнахме да се качваме по широката застлана с килими стълба.

Но тук бяхме спрени от нечий пресипнал глас, който викаше:

– Ако направите още една стъпка, ще стрелям.

– Ех, глупости, господин Блесингтън? – викна Тревелян.

– А, вие ли сте, докторе? – продължи същият глас с видимо облекчение. – А кои са тия господа с вас?

Ние чувствавахме, че някой ни разглежда в тъмнината.

– Да, да, сега виждам – продължаваше същият глас. Прост сте, моля, че ви обезпокоих, но наистина не може без предпазливост.

В това време момчето запали лампата и ние видяхме един странен на вид човек, чието държане, както и гласът, сочеха страшна нервност. Той беше много дебел, макар че по-рано очевидно е бил още по-дебел, понеже кожата на страните му висеше на гънки като у ловджийско куче. По бузите му изби руменина, а тънките руси коси сякаш бяха шръкнали от страх. В ръцете си държеше револвер, който при нашето приближаване скри в джоба си.

– Здравейте, господин Холмс – каза той. – Аз съм ви много благодарен, че дойдохте. Сигурно нито един човек на света не се нуждае от вашата помощ толкова, колкото аз днес. Надявам се, че доктор Тревелян ви е разказал вече за чуждото нахлуване в стаята ми?

– Да – отвърна Холмс. – Кажете, господин Блесингтън, моля ви се, кои са тия господа и какво искат от вас?

– Ах, да можех да ви отговоря на тоя въпрос!

– Значи вие не знаете кои са те?

– Моля ви, елате при мене в стаята – каза Блесингтън вместо отговор. – Виждате ли тоя шкаф? Никога не съм бил богат човек, господин Холмс; никога не съм вярвал на банките и никога не бих се доверил много на един банкер. Цялото ми малко състояние се намира в тоя шкаф. Е, как да не се вълнувам, ако някакъв чужд, неизвестен човек се е вмъкнал в стаята ми.

Холмс погледна въпросително Блесингтън и поклати глава.

– Щом не искате да ми кажете истината, аз не мога да ви дам никакъв съвет – каза той.

– Но аз ви казах всичко, което знаех.

Холмс сръчно се извъртя на пети и пожела на доктор Тревелян лека нощ.

– Нима няма да ми дадете никакъв съвет? – извика отчаяно

болният.

– Моят съвет към вас, господине, е да говорите истината.

След минута ние бяхме вече на улицата и вървахме към къщи. Едва след като изминахме Оксфорд Стрийт и приближавахме към Борли Стрийт, Холмс заговори с мен.

– Жалко, че трябваше да ви безпокоя заради това диване, Уотсън – каза Холмс, – макар че работата е доста интересна.

– Да си призная, много добре не я разбирам – възразих аз.

– Очевидно е, че някакви двама души, може би и повече, но най-малко двама, на всяка цена са искали да заварят вкъщи Блесингтън. Уверен съм, че младият човек, се е ползвал от това, че докторът е зает с другаря му и е влизал в стаята на Блесингтън.

– А каталептичния припадък?

– Проста преструвка, Уотсън. Не бих искал само да говоря за това на нашия специалист; аз сам неведнъж съм скалъпвал подобни неща.

– Е, а после?

– Благодарение на щастлива случайност Блесингтън и двата пъти не е бил вкъщи. За своето посещение те доста съобразително са избрали такъв час на деня, когато в приемната на доктора сигурно няма други болни. Макар че все пак те са лошо запознати с обичайното разпределение на деня у домакините. Иначе не биха идвали по време, когато Блесингтън прави разходката си. Ако са идвали, за да извършат грабеж, такова стечение на обстоятелствата би им било удобно. По очите на Блесингтън аз прочетох, че той ужасно се бои от нещо; пък и невъзможно е човек да има двама отмъстителни врагове, без да знае кои са те. Аз съм твърдо убеден, че той отлично познава тия хора, само че, кой знае защо, ги крие. Но надявам се, утре той ще бъде по-искрен с мене.

– Е, това е още неизвестно. Не може ли да се предположи, че цялата тая история с руския каталептик и неговия син е плод на буйната фантазия на доктора Тревелиян, комуто, кой знае защо, е потрябвало да проикне в стаята на Блесингтън?

Холмс ехидно се усмихна.

– Знаете ли какво, друже мой – каза той, – аз сам отначало мислех същото, но сега съвсем престанах да се съмнявам в истинността на разказа на доктора. Никак не се съмнявам, че в стаята е влязъл именно тоя млад човек, понеже следите от нозете му се виждат не само вътре, но и на стълбата. Освен това тия следи са оставени от обувки с четиригълни върхове, които поне с един дюйм са по-големи от тези на доктора. Засега можем да спим спокойно и да не си блъскаме главите. Да не съм

Шерлок, ако утре сутринта нямаме вести от Брук Стрийт.

Предсказанието на Шерлок Холмс се сбъдна, макар и при доста драматична обстановка.

На следното утро, в седем и половина, той стоеше по халат до кревата ми и ме будеше:

– Е, Уотсън, ставайте! Трябва да вървим! За нас е пратен файтон.

– Какво се е случило? – запитах аз.

– Викат ме на Брук Стрийт.

– Е, какво, пресни новини ли?

– Трагични, но много интересни – отвърна той, като вдигаше завесите. – Ето, прочетете записката:

„За Бога, елате по-скоро. Р. Т.“

– Навярно там се е случило нещо сериозно, щом нашият приятел докторът пише с молив на листче от бележник. Ставайте по-скоро, трябва да тръгваме.

След четвърт час ние вече влизахме в къщата на доктора. Той сам изтича насреща ни с обезобразено от уплаха лице.

– Ах, какво се случи! – извика той, като притискаше с ръце слепите си очи.

– Какво има?

– Блесингтън се е обесил!

Холмс подсвирна.

– Представете си, нощес се е обесил.

Ние влязохме и докторът ни заведе в стаята, която очевидно му служеше за приемна.

– Разбирате ли, аз съм така разстроен, че просто не зная какво правя и какво говоря. Полицията вече съставя протокола на горния етаж.

– Кога узнахте, че се е обесил?

– Тая сутрин. В седем часа слугинята, както всеки ден, му занесла чай и го намерила увиснал на куката. Очевидно той се е качил на огнеупорния сейф, който вчера ви показваше, поставил е на шията си клуп и е скочил.

Холмс постоя известно време, потънал в дълбока размисъл.

– Ако позволите, аз ще се кача горе – каза той. Ние тръгнахме на-там, придружени от доктора.

Когато влязохме в спалнята, пред очите ни се представи ужасно зрелище. Както вече казах, господин Блесингтън правеше впечатление

на подпухнал и пълен човек. Както висеше и се люлееше на куката, той съвсем бе изгубил човешки образ. Шията му бе опъната като на оскубано пиле, докато цялото му туловище представляваше безформена маса. Облечен бе само с дълга нощна риза, изпод която като тояги стърчаха подпухнали голи нозе. До него стоеше намръщен полицейският инспектор и нещо вписваше в бележника си.

– А, господин Холмс! – каза той, като се обърна към другаря ми, когато ние влязохме в стаята. – Радвам се, че ви виждам.

– Добро утро, Ленър! – отвърна Холмс. – Нямате ли нищо против, че и аз съм тук? Разказаха ли ви за събитията, които станаха преди тая драма?

– Да, разказаха ми.

– Е, какво е мнението ви?

– Според мен тоя господин се е побъркал от страх. Очевидно е спал доста дълго, за което свидетелствува измачканата постеля и голямата вдлъбнатина на дюшека, където е лежал. Както ви е известно, всички самоубийци се лишават от живот сутрин към 5 часа. Около това време се е обесил и той.

– Ако се съди по вкочаняването на мускулите и крайниците, аз мисля, че той е умрял преди три часа, не по-рано – забелязах, като попипах тялото на мъртвеца.

– А в стаята не намерихте ли нищо подозрително? – запита Холмс.

– Намерих само отверка и няколко бурми на умивалника. После той очевидно е пушил много през нощта, понеже намерих в печката четири угарки от цигари.

– Хм! – обади се Холмс. – А намерихте ли цигарето, с което са били изпушени?

– Не, няма го.

– А табакерата?

– Намерих я в палтото на Блесингтън.

Холмс отвори табакерата и помириxa последната останала там цигара.

– Това е хавански тютюн, а тия цигари са от най-просто качество. Такива холандците донасят в голямо количество от източноиндийските си колонии. Те обикновено се продават в сламени обвивки и накрая са много по-лоши, отколкото по средата.

Като каза това, Холмс извади от джоба си някакво метърче и почна подробно да изследва и измерва тия четири угарки.

– Двете цигари са били изпушени с цигаре, а тези двете без цигаре

– каза той. – Кранчетата на първите две цигари са били отрязани с остър нож, а на останалите две са били отгризнати с хубави зъби. Ние имаме работа, господин Ленър, не със самоубийство, а с добре обмислено и хладнокръвно изпълнено убийство.

– Не може да бъде! – извика смутеният инспектор.

– Но защо мислите така?

– А защо е трябвало да се прибегва до такъв труден и изискващ много време начин на убийство като обесването?

– Тъкмо това и трябва да отгатнем.

– Откъде според вас те са могли да влязат тук?

– През главния вход.

– Беше заключен заранта.

– Значи е бил заключен след убийците.

– Откъде знаете?

– Аз видях следите им. Почакайте една минута, ще ви дам по-подробни сведения по какъв начин е било извършено престъплението.

С тия думи той отиде до вратата и започна подробно да я разглежда от всички страни. После извади ключа, който се намираще от вътрешната страна, и също тъй подробно го изследва. Креватът, килимът, столите, печката, мъртвото тяло, дори връвта бяха прегледани от него по най-грижлив начин и само след свършването на прегледа той помоли мене и инспектора да му помогнем да снесе тялото. Отрязва оръдието на престъплението и почтително спусна Блесингтън на чаршафа.

– Откъде е това въже? – запита Холмс.

– Очевидно е отрязано оттук – каза доктор Тревелиян, като измъкваше изпод кревата замотано на кълбо въже. – Блесингтън ужасно се боеше от пожар и винаги държеше при себе си въже, за да излезе с негова помощ през прозореца, ако се запали стълбата.

– Да, това въже значително е улеснило техния труд – каза многозначително Холмс. – Планът на престъплението е съвсем ясен и аз се заричам, че следобед ще бъда в състояние да ви дам по-точни сведения. Ще взема със себе си тая снимка на Блесингтън, която стои до печката; тя ще ми помогне в моите търсения.

– Нима нищо няма да ни кажете? – запита докторът.

– С най-голямо удоволствие – отвърна Холмс. – Трима души са извършвали престъплението: единият е млад, другият е стар, а външността на третия засега не мога да определя. Първите двама, доколкото мога да забележа, са същите – маскираният руски княз и неговият син, външността на които ви е добре известна. Те са били пратени от свой

довереник, който е живял тук, в къщата. Съветвам ви, инспекторе, да задържите момчето, което, както ми каза докторът, е постъпило неотдавна тук на работа.

– Тоя малък негодник избяга нейде – отвърна доктор Тревелиан. – Нито слугинята, нито готвачът могат да го намерят.

Холмс сви рамене.

– Той е играл немалка роля в тая драма – продължаваше другарят ми. – Тримата са се качили по стълбата в следния ред (това сочат следите от краката им): пръв е вървял младият човек, после старият и най-сетне, последният, неизвестният.

– О, неподражаеми Холмс! – извиках аз.

– Тук няма нищо чудно: стига само да разгледате по-внимателно следите. Аз успях да ги изуча още снощи. После те са приближили стаята на господин Блесингтън и са намерили вратата заключена; с помощта на тел тихо са превъртели ключа и са влезли в стаята, първата им работа е била да завържат устата на Блесингтън. Може би той не се е събудил или е бил тъй поразен от ужас, че не е можал да извика. В тая къща стените са много дебели, тъй че колкото и да вика, никой не би чул неговия вик. Като са видели, че няма опасност от тая страна, те очевидно са започнали да се съветват. Навярно това съвещание е било нещо като съд; то е продължавало доста дълго, понеже в това време са били изпушени четири цигари. Старият човек е седял на тоя плетен стол; пушил е цигарата с цигаре; младият е седял малко по-далеч; той е изтървал пепелта на пода до скрина. Третият господин е ходил напред-назад по стаята. Мисля, че Блесингтън е седял направо на кревата, но в това не съм уверен. После те са хванали Блесингтън и са го обесили. Работата е била по-рано обмислена и те са взели със себе си дъска и бурми с желание да устроят нещо като ешафод. Но като видели куката, разбира се, са предпочели да се възползват от нея. Като са свършили работата си, те са си отишли по същия път, като при това довереникът им е заключил след тях вратата.

Всички ние с най-дълбок интерес слушахме описанието на случките през предната нощ, което Холмс изведе въз основа на такива незначителни и незабележими подробности, че ние едва можехме да следим заключенията му. Инспекторът излезе за минута, за да се разпореди да задържат момчето, а ние с Холмс се прибрахме вкъщи да закусим.

– Аз ще се върна в три часа – каза Холмс след закуската. – Тук ще ме чакат докторът и инспекторът; надявам се, че дотогава ще успея да установя самоличността на престъпниците.

В назначеното време двамата, докторът и инспекторът, се събраха у нас, но моят другар ги застави да чакат и се върна едва към четири часа. По израза на лицето на Холмс аз можах да заключа, че неговите търсения са се увенчали с успех.

– Има ли някакви новини, инспекторе?

– Намерихме момчето...

– Отлично, а аз намерих престъпниците...

– Заловихте ли ги? – извикахме ние в един глас.

– За залавяне – не съм ги заловил, но узнах кои са. Този така наречен Блесингтън, както и очаквах, отлично е известен на полицията, също както и неговите убийци. Имената им са Бител, Хавард и Мофа.

– Уърдингтънските банкови разбойници! – извика инспекторът.

– Те самите.

– Тогава Блесингтън не е никой друг освен Ситън.

Но ние с Тревелиян нищо не разбрахме и се гледахме удивено.

– Може би помните шумното дело за разграбването на Уърдингската банка – каза Холмс, като се обръщаше към нас. – В грабежа са взели участие петима души, от тях – описаните четирима и пети на име Картрайт. Крадците са задигнали седем хиляди фунта и са убили касиера Тобин. Това е станало в 1875. И петимата бяха задържани, макар че явни улики нямаше против тях. Блесингтън или Ситън се скарал с приятелите си и ги издаде. Картрайт бе обесен, а останалите трима бяха осъдени на 15 години затвор. Преди няколко дни те бяха пуснати на свобода предсрочно и са решили, каквото и да стане, да отмъстят на Блесингтън за себе си и за смъртта на другаря си. Два пъти неуспешно са влизали при него в къщата му и най-сетне третия път точно изпълниха замисъла си. Ето всичко, което мога да ви кажа, господин Тревелиян.

– Сега разбирам – каза докторът – защо той беше толкова развълнуван напоследък. Очевидно е прочел във вестниците, че са ги пуснали на свобода.

– Съвсем вярно. Той нарочно говореше за кражби, за да не буди подозрение.

– Но защо не ви е казал това?

– Ето в какво е работата: като е знаел отмъстителността на бившите си довереници, той се е мъчел колкото може по-добре да скрие своето алиби. Във всеки случай е извършил позорна постъпка и затова не е искал другите да узнаят за нея. Обаче колкото и лошо да е постъпил, той е живеел под закрилата на британския закон и затова, инспекторе, аз се надявам, че вие ще вземете мерки да бъдат наказани престъпниците.

Ето всички подробности около скръбната случка с вечния болен на доктор Тревелиян... Колкото за престъпниците, полицията никога вече не ги видя и нищо дори не се чу за тях. Предполагат, че те са заминали с кораба Mogan Greina, който преди няколко години претърпя крушение и потъна с всичките си пътници край португалските брегове. Момчето бе пуснато на свобода по липса на улики, и „Брукстрийтската тайна“, както обикновено я наричат, си остава и досега за всички тайна.

КРАЙ

© 1992 А. Атанасов, превод от английски

Arthur Conan Doyle
The Adventure of the Resident Patient, 1893

Сканиране, разпознаване и редакция: Борис Борисов, 2008

Публикация

Артур Конан Дойл
МЕМОАРИТЕ НА ШЕРЛОК ХОЛМС
разкази
Том I

Arthur Conan Doyle
The Adventures of Sherlock Holmes
А. Атанасов, Д. Симидов, Л. Весов – преводачи, 1992 г.

Редактор Иванка Савова
Художник на илюстрацията на корицата Веселин Павлов
Художник-редактор Веселин Христов
Технически редактор Бонка Лукова
Коректори Надя Костуркова, Мая Поборникова-Ночева

Английска, I издание
Издателски № 3018
Формат 84/108/32
Печатни коли 17,00
Издателски коли 14,28
Излязла от печат на 30. IV. 1992 г.

Компютърен набор и монтаж ДФ „Христо Г. Данов“ – Пловдив
Печат ДФ „Полиграфия“ – Пловдив

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7301>]